

Den IV internationale Mælkerikongres i Budapest.

Af Professor *B. Bøggild*.

I Efteraaret 1903 blev den første internationale Mælkerikongres afholdt i *Bruxelles*. — Ad diplomatisk Vej havde det belgiske Landbrugsministerium paa Foranledning af det belgiske Mælkeriselskab opfordret de forskellige Lande til at sende Delegerede, og samtidig var der gennem Bladene udsendt Indbydelse til Foreninger, Mælkerier, Skoler, Laboratorier o. l. om at lade sig repræsentere og til enkelte Fagmænd om at komme til Stede for i Dagene 11.—13. September at drøfte en lang Række faglige Spørgsmaal.

De fleste gamle Mælkerilande i Evropa og enkelte Stater i Amerika og Australien sendte Delegerede, og med en Tilslutning af 5—600 Mennesker, ganske vist for største Delen fra Belgien, Holland og Frankrig, kunde Kongressen betegnes som særdeles vellykket. Der blev bestemt, at næste Kongres skulde afholdes 1905 i Paris, og der blev stiftet **e t i n t e r n a t i o n a l t M æ l k e r i f o r b u n d** med Sæde i Bruxelles og med det belgiske Mælkeriselskabs Formand, Baron *Peers*, som Præsident.

Det internationale Mælkeriforbund kom til at bestaa af en Komité med en Repræsentant for hvert af de 17 Lande, der havde sendt officielle Delegerede, saaledes at jeg blev Danmarks Repræsentant, og samtidig opfordredes Repræsentanterne til hver i sit Land at danne nationale

Komitéeer*), saaledes at det internationale Forbund kunde faa en saa bred og faglig solid Basis som mulig at bygge paa. — Det internationale Mælkeriforbund (*L a F é d é r a t i o n I n t e r n a t i o n a l e d e L a i t e r i e*) har til Formaal at afholde internationale Mælkerikongresser og Mælkeriudstillinger med 2 Aars Mellemrum i forskellige Lande, at tilvejebringe internationale Overenskomster, særlig for at modarbejde Bedragerier og sikre Fremskridt i hygiejnisk Henseende, at holde Medlemmerne underrettede om betydelige Opfindelser og Begivenheder af international Interesse o. s. v.

Kongressen i Paris forløb meget godt, og ligeledes den tredje Kongres, der afholdtes i September 1907 i Scheweningen, samtidig med at der var Landbrugs- og Mælkeriudstilling i Haag. — Den fjerde Kongres er nu bleven afholdt i Juni i Budapest, og det er den, hvorom jeg her efter Redaktionen Opfordring skal fortælle Tidsskriftets Læsere.

Allerede i Begyndelsen af Aaret 1908 udsendtes den officielle Indbydelse fra Budapest og kort efter fremkom et foreløbigt Program, ifølge hvilket Kongressen skulde afholdes 6.—11. Juni 1909, samtidig med at der afholdtes international Mælkeriudstilling og national ungarsk Landbrugsudstilling. Ved Kongressens Begyndelse var der indmeldt ialt 1020 Deltagere, nemlig 505 Ungarere og 515 Udlændinge fra 26 forskellige Lande, hvoriblandt 84 Fransk-mænd, 58 Tyskere, 97 Østrigere, 71 Hollændere, 81 Belgiere, 26 Svenskere, 19 Russere, 18 Amerikanere o. s. v. —

*) Internationalt Mælkeriforbunds danske Afdeling har Kontor Reventlowsgade 14, Kjøbenhavn B. — Dens Formaal er særlig at bistaa de danske Medlemmer i Varetagelse af deres Interesser i Udlandet, f. Eks. ved Udstillinger og Kongresser. Firmaer, Selskaber og Foreninger samt Enkeltpersoner optages som Medlemmer. Det aarlige Medlemsbidrag er for Firmaer, Selskaber og Foreninger 25—100 Kr., for personlige Medlemmer 10 Kr. — Bestyrelsen bestaar for Tiden af Professor *B. Bøggild*, Formand, Gaardejer *H. Jensen*, Vemmelev, og Proprietær *Petersen*, Aastrupgaard.

Hvormange af disse Medlemmer, der vare mødte, kan ikke nøjagtig angives, antagelig ca. 800 Personer. Af danske Deltagere var der kun 6, nemlig Etatsraad *Dessau*, Konsulent *Ellbrecht*, Professor *Orla Jensen* fra den polytekniske Læreanstalt, Stadslæge *Lunddahl* fra Aarhus og Kandidat *Møller* fra Københavns Mælkeforsyning, medens Konsulent *Faber*, der ligesom jeg var delegeret fra Landbrugsministeriet, havde faaet Forfald.

Protektor for Kongressen var Ærkehertug *Josef*, og Ærespræsident var den ungarske Landbrugsminister, der optraadte som Kongressens Vært og ved enhver Lejlighed viste os Udlændinge al mulig Gæstfrihed og Imødekommenhed. — Kongressens Formand var Grev *Dessewffy*, og Generalsekretærens betydelige Arbejde var overdraget Dr. *Köerfer*, en ministeriel Embedsmand, der havde deltaget i de foregaaende Kongresser og saaledes var fortrolig med det meget omfattende Arbejde, hvori han iøvrigt blev bistaaet af flere andre Herrer, dels ansatte i Landbrugsministeriet og dels unge Godsejere, der alle med stor Sprogkundskab og utrættelig Imødekommenhed søgte at ordne alt paa bedste Maade.

Det officielle Sprog var Fransk, medens det ogsaa var tilladt at tale Ungarsk, Tysk og Engelsk. Det viste sig imidlertid, som det var at vente, at Tysk blev det Sprog, som — særlig i Sektionsmøderne — blev mest benyttet.

Programmet omfattede følgende Forhandlingsemner:

I Sektion. Lovgivning og Regulativer.

1. Kontrol med Mælk og Mælkeprodukter under Forsendelsen.
2. Kontrolbestemmelser om Handelen med Mælk til Husholdningsbrug og med Mælkeprodukter.
3. Store Byers Forsyning med Mælk og Mælkens Fordeling til Forbrugerne.
4. Ostekontrol.
5. Ordningen af den faglige Mælkeriundervisning.

II Sektion. Hygiejne og Veterinærvidenskab.

1. Betingelserne for Produktionen, Behandlingen og Salget af Mælk, som kan tilfredsstille Hygiejnens Krav.

2. Mælk som Smittebærer for visse Sygdomme og offentlige Foranstaltninger for Sundhedens Bevarelse.
3. Den relative Værdi af steriliseret, pasteuriseret, raa og indtørret Mælk, betragtet som Næringsmiddel.
4. Betydningen af Salpetersyre (Nitrater) i Mælk.
5. Industrielle Affaldsprodukters Anvendelse som Foder for Malkekøer og specielt til Produktion af Børnemælk.
6. Pasteurisering af Mælk og Biprodukter deraf, og Betingelserne for Tilbagelevering af Skummetmælk, Kærnemælk og Valle til Mælkeleverandørerne.

III Sektion. Industri.

1. Fremstilling af Ost af pasteuriseret Mælk.
2. Udnyttelsen af Mælkeriernes Biprodukter.
3. De forskellige Gødningers Indflydelse paa Kvaliteten af Foderplanterne med Hensyn til Mælkens og Mælkeriprodukternes Beskaffenhed.

Som Grundlag for Drøftelsen af disse Spørgsmaal forelaa der trykt 62 Afhandlinger*) samt 4 Meddelelser om Faaremælk, Bøffelmælk, de ungarske Andelsmælkeriers Udvikling og Ungarns Mælkeribrug. —

Kongressen afholdtes i en udmærket centralt beliggende stor Bygning »V i g a d o«, som af Byen Budapest var stillet til Raadighed. Her fandt Aabningsmødet Sted Søndag den 6te Juni, Kl. 4, efter at først de officielle Delegerede vare blevne forestillede for Ærkehertugen og Landbrugsministeren.

Ærkehertugen aabnede Kongressen, idet han, først paa Ungarsk og derefter paa Fransk, for den meget talrige Forsamling fremhævede Betydningen af internationalt Samarbejde og dernæst paapegede, at det ungarske Landbrug og særlig Mælkeribruget befinde sig i en glædelig Udvikling. — Grev D e s s e w f f y hilste Kongresdeltagerne velkomne og henledede Opmærksomheden paa de samtidig foranstaltede Udstillinger. — Landbrugsministe-

*) Opfordring til Indlevering af Afhandlinger om de vedtagne Forhandlingsæmner var udsendt samtidig med det foreløbige Program, og Afhandlingerne skulde indleveres inden 1. Januar 1909 for at der kunde være Tid til at faa dem oversatte og trykte paa de 4 Sprog.

ren fremhævede Betydningen af Mælkeribrugets Udvikling og af Andelsbevægelsen og udtalte det Haab, at Kongressen maatte bidrage til at fremme Mælkeribrugets Udvikling.

Derefter blev der holdt Foredrag af Senator *Viger*, den franske Delegerede, som i Baron *Peers* Fraværelse fungerede som det internationale Mælkeriforbunds Præsident. Han takkede for den gode Modtagelse og talte om de store Fremskridt, der vare skete i den sidste Menneskealder, Produktionens Forøgelse ved rationel Fodring, de danske Kontrolforeninger, Kampen imod Tuberkulosen, Bakteriologiens Betydning, Kampen imod den store Dødelighed blandt Smaaabørn o. s. v., og sluttede med at fremhæve Mælkeribrugets og internationale Kongressers Betydning i Humanitetens Tjeneste. — Endelig holdt Professor *Kirchner* fra Leipzig Foredrag om Mælkeribrugets Udvikling i Tyskland og dvælede særlig ved den blandt tyske Landmænd og Mælkehandlere herskende Strid om Mælkenes Produktionspris, som han ønskede belyst ved Forsøg og paalidelige Regnskaber fra Praksis.

Søndag Aften havde Landbrugsministeren indbudt samtlige Udlændinge og en Del Ungarere. — Modtagelsen fandt Sted i Landbrugsmuseet. Der blev ikke holdt Taler, men her var — under de herligste Omgivelser — fortrinlig Lejlighed til at finde hinanden — stifte Bekendtskaber og hilse paa tidligere Bekendte. — Landbrugsmuseet er en ganske overordentlig smuk Bygning med Vand omkring, der for 10—12 Aar siden paa Foranledning af den nuværende Landbrugsminister blev bygget i en smuk Park i Udkanten af Budapest. Jeg har intet Sted i Europa set noget saa stort og smukt Landbrugsmuseum. Beliggenheden, Bygningen og Lokalerne helt imponerende og Samlingen righoldig og i enhver Henseende mønsterværdig. — Jeg var der gentagne Gange, og ved direkte Forespørgsel paa Kontoret fik jeg velvillig oplyst, at det aarlige Budget er 152,000 Kr. (ungarnsk Kr. = ca. 75 Øre), nemlig Lønninger til overordnet og underordnet Personale 74,000 Kr.

og til Administration, Vedligeholdelse, Nyanskaffelser m. m. 78,000 Kr.

Mandag Morgen Kl. 9 begyndte Sektionsmøderne. Vi Danske fordelte os saaledes, at Professor *Orla Jensen* og Stadslæge *Lunddahl* var i I Sektion, medens Konsulent *Ellbrecht* var i III og Kand. *Møller*, og jeg i II Sektion. Her kan man jo bedst dømme om de Forhandlinger, man selv har overværet, og jeg maa da sige, at i II Sektion gik Forhandlingerne udmærket alle fire Dage (Torsdag var Helligdag) under Ledelse af Rektoren for den ungarske Veterinærskole, Hofrath, Professor *Fr. Hutyra*. Straks den første Morgen blev jeg anmodet om at være Ordstyrer, hvilket jeg dog frabad mig, fordi jeg havde forberedt mig paa at deltage i Diskussionen om flere Spørgsmaal, og Ordstyrerne de fire Dage blev da en Franskmand, to Ty-skere og en Belgier.

De talrige forud trykte Afhandlinger bleve gennem-gaaede paa den Maade, at hvor der var flere Afhandlinger om samme Æmne, var en af Forfatterne H o v e d r e f e r e n t*), medens de andre først kunde faa Ordet som Deltagere i Diskussionen. — Paa den Maade undgik man i Hovedsagen Gentagelser, og selv om Diskussionen om nogle Spørgsmaal var lang, blev den ikke trættende.

Enkelthederne i Forhandlingerne skal jeg ikke her komme nærmere ind paa. — Sektionens Møder sluttede først Fredag Middag, og Auditoriet var forholdsvis talrigt — den sidste Dag 150—200 Mennesker — idet de andre Sektioner havde sluttet deres Forhandlinger, og en Del af disses Medlemmer derfor nu kunde komme til Stede i II Sektion.

I I Sektion deltog Stadslæge *Lunddahl* i Diskussionen om Kontrollen med Byers Forsyning med Mælk, og Prof.

*) Om Punkt 5 — Industrielle Affaldsprodukters Anvendelse som Foder for Malkekøer m. m. — forelaa der saaledes 8 Afhandlinger, blandt hvilke jeg havde skrevet Nr. 4, og her var jeg allerede forinden min Afrejse fra Kjøbenhavn anmodet om at være Hovedreferent.

Orla Jensen gav udenfor Dagsordenen en Meddelelse om Gærreduktaseprøven. — I III Sektion havde Konsulent *Ellbrecht* indleveret en Afhandling om Mælken's Pasteurisering her i Danmark, som han havde skrevet paa Foranledning af en Opfordring fra den internationale Fédération.

Fredag Eftermiddag Kl. 3 afholdtes Slutningsmødet, ved hvilket Flertallet af Kongresdeltagerne var til Stede. Her oplæstes og vedtoges Resolutionerne, som havde været drøftet i Sektionerne; og endelig meddeltes det, at den internationale Fédérations Bestyrelse*) havde bestemt med Tak at modtage en fra Sverige overbragt Indbydelse til at afholde næste Kongres i Stockholm 1911 og derefter aflægge Besøg ved Landbrugsudstillingen i Ørebro.

De Dage, der var Sektionsmøder om Formiddagen, benyttedes Eftermiddagene til talrige Udflugter og Besøg i Budapest og Omegn. — Der var Udflugter til Kvægudstillingen, det offentlige Kølehus, den internationale Mælkeriudstilling, Landbrugsmuseet, de offentlige Torvehaller, det kongelige Slot, Rigsdagsbygningen, Budapester Central Milchhalle samt til Godser med Skoler af forskellig Art i Omegnen; men mange af disse Udflugter begyndte til samme Klokkeslet, saa Medlemmerne maatte vælge, hver efter sin Interesse, hvor de vilde hen. — Og i Sammenhæng hermed kan det nævnes, at vi Danske en Eftermiddag vare inviterede af vor meget imødekommende og gæstfri Generalkonsul, *Alexander Fleischl*, stor Korn- og Foderstofhandler, paa en smuk Automobiludflugt, hvorefter vi besøgte hans udenfor Byen beliggende Hjem og havde Lejlighed til at beundre hans store og prægtige Have m. m.

Kvægudstillingen var en Del af en tæt ved en af Jernbanestationerne paa en særdeles god Plads ordnet Landbrugsudstilling. Her var der tillige Udstilling af Heste og

*) Den internationale Fédérations Bestyrelse havde holdt Møde Søndag Middag Kl. 2 i Vigado, ved hvilken Lejlighed den svenske Repræsentant, Direktør *Barthels*, havde overbragt os Indbydelsen.

Redskaber og Maskiner, der fortrinsvis vidnede om de store Godsers Mængde og Købeevne; thi der var forholdsvis mange store og kostbare Maskiner, Lokomobiler, Tærskværker, Damppløve m. m. — Der var udstillet en stor Mængde Schweizerkvæg, saavel broget som noget Braunvieh, for største Delen opdrættet i Ungarn, dernæst en Del Krydsninger mellem broget Schweizerkvæg og ungarsk Kvæg, endvidere en Del af det typiske, næsten hvide Kvæg, der i Aarhundreder har udgjort Hovedmængden af Ungarns Kvægbestand, og som fortrinsvis er Arbejdskvæg.

For Bedømmelsen af denne Udstilling maa det erindres, at der vel længe har været en Del Malkekvæg af forskellige indførte Racer i Ungarn; men endnu 1895 udgjorde det typiske ungarske Kvæg, der leverer de mange store Trækstude med de vældige Horn, over 65 pCt. af den 5,8 Mill. Stk. store Kvægbestand, medens den nationale Race i 1908 kun udgjorde 34 pCt. af den til 6,4 Mill. Stk. Kvæg forøgede Bestand. — Bøflerne benyttes fortrinsvis som Trækdyr; men der angives dog at være ca. 100,000 Bøffelkøer, der gennemsnitlig giver ca. 1000 Pund Mælk aarlig med et Fedtindhold af 7—8 pCt., ja i nogle Tilfælde endog 10—16 pCt.

Mælkeriudstillingen var anbragt i en stor »Industrihalle«, en stor Bygning i den smukke Park og tæt ved det allerede omtalte Landbrugsmuseum. Udstillingen omfattede Produkter, Redskaber og Maskiner samt en righoldig videnskabelig Afdeling med Modeller, Præparater, Afbildninger, Tryksager m. m. — Her var meget at se og lære, men for Flertallet af Kongresdeltagerne var der kun meget kort Tid til at se den store Udstilling. Heldigvis havde jeg ordnet min Rejse saaledes, at jeg kunde besøge Udstillingen to Gange, inden Kongresforhandlingerne begyndte.

Der var udstillet en stor Mængde ældre og yngre Redskaber fra forskellige Egne af Ungarn, og ikke alene af Redskaber og Maskiner, men ogsaa af Produkter var der en stor Mængde fra Frankrig, Holland, Belgien, Tyskland,

Østrig, Schweiz, Serbien og Rusland. — Af Smør var der over 600 Numre, og deriblandt Smør af Bøffelmælk.

Smørret var udstillet i smaa Glaskrukker, der hver rummede 1—2 Kg., og som vare anbragte i Glasmontre med Is. — Om Smørrets Kvalitet skal jeg indskrænke mig til at bemærke, at Dommere saavel som Udstillere meget beklagede, at Smørret, og særlig de mange Numre fra Frankrig og Holland, var ankommen i omtrent flydende Tilstand. — Dommerne vare dels Ungarere og dels Fagmænd fra de fremmede Lande, hvorfra de udstillede Produkter hidrørte.

Osteudstillingen var meget indholdsrig; men jeg fik ikke Lejlighed til mere end at se paa Varerne. Der var anselige Emmenthaleroste, hvoraf nogle fra Schweiz, og der var en Del bløde franske Oste og en Mængde forskellige ungarske — særlig mange smaa Oste, hvoriblandt nogle angaves at være lavede af Faaremælk. — Særlig Ostene langejs fra havde ganske naturlig taget mere eller mindre Skade af Varmen. — Paa Restaurationerne og ude paa et Par Mælkerier spiste jeg flere Slags ungarske Oste, der mindede mig om Limburger, men ved Siden af disse Sorter var der paa Udstillingen mange andre, hvoriblandt nogle mindede om den italienske Casiocavallo, idet Oste-massen øjensynlig havds været opvarmet i varmt Vand og nu var formet paa mange Maader, dannet i Fletninger o. s. v.

Onsdag Aften Kl. 8 afholdtes i Vigado's Festhal under Landbrugsministerens Forsæde en officiel Kongres-Banquet. — Til denne vare vi officielle Delegerede særlig indbudne, medens de øvrige Kongresmedlemmer, der ønskede at deltage, maatte løse Billet. — Der var vel 2—300 Mennesker tilstede, og der blev holdt en Del Taler, som dog kun en forholdsvis lille Del af Forsamlingen kunde høre. — Allerede Kl. 11 rejste Landbrugsministeren sig og forlod Salen. De fleste indbudte Gæster rejste sig da ogsaa og tog Afsked, og hvem der vilde kunde saaledes komme

forholdsvis tidlig til Ro og faa den Hvile, hvortil man nok kunde trænge.

Næste Dag, Torsdag, var det Helligdag (Frohleich-namsfest), som benyttedes af de fleste Udlændinge til at deltage i en meget godt ordnet Jernbane- og Dampskibs-udflugt til Plattensee (Balaton), hvor der er Badesteder og mineralske Kilder. — Her var Kongressens Ordningsudvalg Vært, og trods det, at Udflugten varede ca. 12 Timer, forløb den særdeles godt, og her var udmærket Lejlighed til at stifte Bekendtskaber og tale med Fagmænd fra andre Lande.

Som en væsentlig Del af Kongressen, og næsten den mest interessante og lærerige, maa dernæst omtales de store Ekskursioner, som fandt Sted, efter at Forhandlingsmøderne vare afsluttede.

Lørdag Morgen, 12. Juni, begyndte samtidig 4 Ekskursioner, der fra Budapest førtes i fire forskellige Retninger, og som varede 3—5 Dage. — Disse Ekskursioner vare længe i Forvejen blevne omhyggelig planlagte, og Programmet desangaaende var en Maaned forud tilstillet hver enkelt Kongresdeltager med Opfordring om at melde eventuel Deltagelse inden Kongressens Begyndelse. — I hver af disse fire Ekskursioner kunde 60 Kongresmedlemmer deltage, og hver Ekskursion blev ledet af to Førere. — Vi Danske fordelte os til tre forskellige Ekskursioner, saaledes at jeg blev eneste danske Deltager paa Turen til Kisbér, Babolna og Magyarovar.

Her maa jeg jo indskrænke mig til at fortælle lidt fra den Ekskursion, hvori jeg deltog. — Den kunde afgive Stof til en anelig Rejseberetning, og det samme kan vistnok gælde enhver af de tre andre Ture i det smukke frugtbare og vidtstrakte Ungarn.

Vi vare 60 Delegerede af 12 Nationer og havde to udmærket dygtige, livlige og imødekomne Førere, en Embedsmand fra Landbrugsministeriet, Dr. *E. Szandtner*, og en ung Godsejer, Grev *Ladislaus Somssich*, der begge med Lethed talte alle fire Sprog.

Turen gik Kl. 7¹/₂ om Morgenen i tre første Klasses Jernbanevogne fra Budapest i sydvestlig Retning. — Efter fire Timers Jernbanekørsel kom vi til Kisdér, hvor vi bleve modtagne af Kommandanten, Major *Szabadhegyi*, og Godsdirektør *Ruiz*, der mødte med ca. 30 Vogne for at køre os til Stutteriet, hvor vi bleve indkvarterede, og hvor vi snart efter spiste til Middag i Officerernes Kasino. — I Kisdér findes et stort kongeligt Stutteri (engelsk Halvblod) med 800 Heste (200 Moderhopper) under militær Organisation, medens Bestyrelsen af Domænen forestaas af en civil Direktør, som er forpligtet til at fremskaffe Foder og Græsningsarealer til Hestene og Forplejning til Folkene samt iøvrigt udnytte Jorden og Afgrøderne ved et stort Husdyrhold af Malkekvæg, Heste og Arbejdsokser, Faar og Svin.

Saasnart Middagsmaden var spist, holdt der igen ca. 30 smaa halvlukkede Vogne, forspændte med prægtige Heste, for Døren, og nu gik det i hurtigt Trav fra det ene Sted til det andet paa det vidtstrakte Gods.

I Løbet af Eftermiddagen saa vi mange Stalde og Flokke af Dyr paa Marken. Et Sted var der Hopper med Føl, et andet Sted de drægtige Hopper. De forskellige Aar-gange af Plage vare paa Marken under Opsigt af Soldater til Hest. Til Gaardens Drift var der Tillæg af Ardenner-Heste, men der benyttedes samtidig mange Arbejdsokser. Der var store Flokke af Simmenthaler Køer og dernæst Bonyháder Køer (gammel Krydsning mellem Bernerkvæg og ungarsk Kvæg). Andre Steder var der Flokke af Kvier. Der var Rambouillet Faar og Berkshiresvin, som rostes, fordi de en stor Del af Sommeren kunde ernæres ved Græsning. — Paa en af Gaardene besøgte vi en Mælkeriskole, hvortil al den Mælk, der kunde undværes fra de andre Gaarde, bragtes for at benyttes til Smør, medens Skummetælken løb ud gennem et Rør for at føres til Svinestalden. — Kalvene pattede Køerne i 2—3 Maa-neder.

Henimod Aften kom vi tilbage til Kisdér, hvor vi

næste Morgen saa Hingstene og Fuldblodshopper med Føl, Fuldblodsplage m. m.

Søndag Morgen Kl. 10 vare atter Vognene forspændte, og nu gik det hurtigt ad forskellige Veje til Nabostutteriet Bábolna, hvor der er en Bestand af ca. 800 Arabere. Her var en Oberst af arabisk Herkomst som Kommandant og en civil Direktør som Leder af Avlsbrugene. Her var Simmenthalerkvæg, Rambouille-Faar og ungarske Landsvin med et tykt Lag krøllede Børster. Paa en af Gaardene var en stor Stald fyldt med gamle Trækokser, der nu vare indsatte til Fedning.

Ligesom paa Kisbér er ogsaa paa Bábolna saavel ældre som nyere Bygninger meget velholdte, og alle Dyr, Heste saavel som Køer, Faar og Svin, særdeles velplejede. — Begge Steder var det mig paafaldende, at Flertallet af Hopperne nu var synlig drægtige, og begge Steder blev der sagt, at man ønskede, at Hopperne skulde føle om Efteraaret, fordi der erfaringsmæssig var langt mindre Dødelighed blandt Føllene om Efteraaret og Vinteren end om Foraaret og Sommeren. — Hingstene gik hver i sin Boks; men iøvrigt maatte man begge Steder beundre saavel Hoppernes som Føllenes og Plagenes Tamhed og Fromhed. De gik alle løse i store Flokke og ængstedes ikke, fordi vi mange Fremmede gik ind imellem dem. Mange kom og vilde klappes, og de nogle Maaneder gamle Føl bleve liggende og snuste til os, medens Hopperne med Ro saa paa, at vi rørte ved Føllene. — Men blev der raabt Kommandoord, saa spidsede de alle Øren, og i Løbegaardene og paa Marken kunde Befalingsmændene præsentere dem efter Ønske i stærk Fart og straks kalde dem til sig eller lade dem løbe tilbage til Stalden.

Fra begge Stutterier leveres der unge Hingste til Statens Hingstedepoter, medens overtallige Hopper saavel som alle de andre Racedyr sælges ved aarlige Auktioner for at sprede gode Stamdyr, saavel Heste som Kvæg, Faar og Svin rundt i Landet.

Søndag Aften gik Turen ad Jernbanen fra Bábolna til

Magyarovar, et udstrakt og meget værdifuldt Gods, tilhørende Ærkehertug *Friedrich*. Her findes et i 1818 grundlagt Landbrugsakademi, og selve Byen er Hovedstaden i Komitatet Moson. — Jeg blev indkvarteret hos Godsdirektøren, Hr. *E. Mayer*, og havde ved at køre ved Siden af ham i to Dage fortrinlig Lejlighed til at nyde godt af hans store Erfaring og Gæstfrihed.

Mandag Morgen kørte vi først under Ledelse af Professor ved Landbrugsakademiet *Ujhelyi*, der er Elev og god Ven af Professor *Bang*, ud til et Par store Landsbyer for at besøge nogle af ham i 1895 stiftede Kvægavlsforeninger og ligeledes nogle af ham oprettede Andelsmælkerier. — Paa Grund af en daarlig Høst i 1908 og sent Foraar var Mælkemængden nu mindre end sædvanlig, men saavel Mælkerierne som de Bøndergaarde, vi besøgte, vidnede ved Orden og Renlighed, ligesom de mange tilstedeværende Andelshaveres Udtalelser, om, at Befolkningen er flittig og med Forstand og Iver søger at udnytte den Vejledning, som velvillig ydes af Akademiets Professorer.

For en Dansk var det mærkeligt at se, at i den flade, veldyrkede Egn boede alle Menneskene enten paa de talrige store Herregaarde eller i store Landsbyer, medens der mellem disse ikke findes noget som helst Hus. — Bøndernes Beboelseshuse laa alle tæt sammenbyggede og smukt vedligeholdte ud imod Hovedgaden, medens de lange smalle Gaarde vendte bagud til en anden Vej. — De fleste Køer bleve staldfodrede, medens Ungkvæg, Stude og Heste til dels var paa Marken. — Tyrene holdtes i Fællesskab, idet Kommunen har en Staldbygning, hvor der paa Kommunens Regning holdes, alt efter Køernes Antal, 6—10 Tyre. — Ved en af disse Tyrestalde var der ordnet et lille Kvægskue for os, og samme Sted blev der præsenteret en Foreningshingst (Hannoveraner), som var opstaldet ved Siden af Tyrene, der alle vare af Bonyháder eller Simmenthaler-Race.

Mandag Eftermiddag besøgte vi det gamle Akademi med dets i Nærheden liggende meget yngre Forsøgsstationer,

som der her ikke kan blive Plads til at omtale nærmere. Direktøren, Professorer og Assistenten vare til Stede og gave beredvillig alle ønskede Oplysninger. — Til Slutning forevistes en ny Motorplov, og henimod Aften samledes man i et Klubhus i Parken, hvor Landbrugsministeriet havde indbudt til Middag.

Om Tirsdagen, Ekskursionens sidste Dag, var Godsdirektøren Vært. Vi begyndte tidlig om Morgenen med at køre til nogle af de nærmeste Gaarde, senere kom vi ved Hjælp af en Hestetrækbane til andre, mere fjerntliggende Dele af Godset, hvor vi foruden Gaarde med Stalde og Mælkerier blandt andet saa en Skole og et stort Reparationsværksted, hvor endog Transportspande bleve opfortiniede. Paa flere Gaarde benyttedes elektrisk Kraft i stor Udstrækning. Ialt er der 18 store Gaarde foruden nogle Afbyggergaarde, og paa hver Gaard er der en Forvalter med en eller to »Adjunkter« til Assistance. Samtlige Forvaltere og Adjunkter have gennemgaaet et af Ungarns 5 Landbrugsakademier, og det er 33 Aar siden, at Direktøren selv tog Eksamen.

Indtil for en Snes Aar siden var Uld og Korn de betydeligste Produkter; men særlig i de sidste 10 Aar er Mælkeproduktionen bleven stærkt forøget, idet al Mælken fra samtlige Gaarde med Fordel kan sælges i Wien, hvor Godset har sin egen Mælkeforsyning med talrige Mælkeudsalg. — Paa Gaardene er der — alt efter disses Størrelse og Kultur — 150—400 Køer. Ialt er der ca. 3500 Malkekøer og et lige saa stort Antal Kvier, Kalve, Tyre og Arbejdsokser. — Køer, Tyre og Ungkvæg er altsammen brunt Sweizerkvæg, der nu opdrættes paa Gaardene. Arbejdsstudene ere derimod af ungarsk Landrace og indkøbes. — Alt Kvæget er under stadigt Dyrlægtilsyn og Tuberkulin har længe været benyttet efter Bangs System med det Resultat, at Tuberkulosen nu er udryddet. — Ungkvæget var paa Marken, men Køerne bleve staldfodrede. Samtlige Bygninger og særlig Kostaldene vare i mønsterværdig Orden, og jeg kunde have stor Lyst til at fordybe

mig i Omtalen af mange Enkeltheder i dette store, smukke og betydelige Mælkeribrug.

Men jeg maa slutte. — Artiklen er bleven længere, end Redaktionen ønskede den. — Aarsagen er, at jeg har faaet saa meget at fortælle fra den vellykkede Kongres og den interessante Rejse, at jeg let kunde have fyldt lige saa mange Ark, som Redaktionen kan indrømme mig Sider.